

Шестак Л. В.

<https://orcid.org/0009-0001-9381-5916>

Пенітенціарна академія України

Веремієнко С. В.

<https://orcid.org/0000-0003-4127-6591>

Національний університет «Чернігівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ У ВИГЛЯДІ АДМІНІСТРАТИВНОГО АРЕШТУ (СТ. 32 КУПАП)

У статті проаналізовано недоліки правового регулювання застосування адміністративного арешту як одного з найбільш суворих адміністративних стягнень, що характеризується високим рівнем обмеження прав і свобод громадян. Встановлено, що сутність і особливості застосування цієї санкції недостатньо розкриті в Кодексі України про адміністративні правопорушення. Зокрема, редакція статті не містить дефініції адміністративного арешту, що створює ілюзію простоти його застосування. Не зазначений і мінімальний строк такого арешту, а коло осіб, щодо яких це покарання не може бути застосовано, не відповідає потребам часу.

Обґрунтовано позицію про доцільність розширення переліку осіб, до яких не може застосовуватися адміністративний арешт. Зокрема, запропоновано не накладати таке стягнення до наступних категорій: 1) вагітних жінок, незалежно від термінів вагітності; 2) осіб, які мають дітей віком до чотирнадцяти років, проживають разом з ними й не позбавлені щодо таких дітей батьківських прав; 3) осіб, які на постійній основі чи тимчасово, на період відсутності батьків, забезпечують догляд та виховання дітей віком до чотирнадцяти років; 4) осіб, які здійснюють догляд за дитиною з інвалідністю або членом сім'ї, який за станом здоров'я потребує постійного стороннього догляду; 5) осіб, які мають медичні протипоказання, що підтверджені медичними висновками; 6) осіб, які досягли пенсійного віку; 7) військовослужбовців та прирівняних до них осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів».

Запропоновано на законодавчому рівні закріпити можливість заміни невідбутої частини адміністративного арешту на штраф з розрахунку одна доба арешту – сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян штрафу. Варто також забезпечити процесуальне право на оскарження постанови суду про застосування адміністративного арешту.

Ключові слова: адміністративний арешт, адміністративне покарання, стягнення, правопорушник, правове регулювання, припинення правопорушень, адміністративна відповідальність.

Постановка проблеми. Адміністративна відповідальність вважається реалізованою, якщо порушник поніс справедливе покарання, співрозмірне завданій або потенційній шкоді. Проте наразі система адміністративних стягнень, які передбачені у ст. 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУПАП) [1] є недосконалою і накладання окремих адміністративних покарань є складним та потребує значних витрат часу, людських ресурсів, майнових вкладень. Тому держави – колишні республіки Радянського

Союзу, переглядають перелік адміністративних покарань та вилучають ті з них, виховний, каральний і профілактичний вплив яких на порушників є незначним. Зокрема, в багатьох країнах вже немає таких санкцій як виправні роботи, оплатне вилучення предмета, який став безпосереднім об'єктом або знаряддям вчинення правопорушення та інших, які не довели своєї ефективності [2].

З-поміж стягнень, які застосовуються досить рідко, можна назвати й адміністративний арешт,

який належить до числа основних покарань і накладається, зазвичай, за вчинення протиправних діянь, які завдають або об'єктивно можуть завдати значної шкоди охоронюваним правам та інтересам або ж межують з кримінальними правопорушеннями. Власне розміщення цього стягнення практично вкінці переліку адміністративних покарань вказує на його суворість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки адміністративний арешт належить до числа основних адміністративних санкцій, то особливості його застосування так чи інакше піднімали у своїх наукових доробках практично всі вчені в галузі адміністративного права. Аналіз проблем практичної реалізації названого стягнення досліджували Коломоєць Т.О., Колпаков В.К., Кузьменко О.В., Мкртчян Р.С., Співак М.В. та інші. Проте окремі питання правового регулювання застосування адміністративного покарання у вигляді адміністративного арешту залишаються відкритими. Зокрема, проблематика строків його застосування, переліку осіб, до яких ця санкція не може бути застосована тощо.

Постановка завдання. Мета статті – на основі аналізу положень Кодексу України про адміністративні правопорушення визначити недоліки правового регулювання застосування покарання у вигляді адміністративного арешту, а також вказати шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Варто відзначити, що, попри високий рівень суворості адміністративного покарання у вигляді адміністративного арешту, його сутність та особливості застосування у вітчизняному адміністративному законодавстві розкриті неналежно. Так, визначенню особливостей застосування цього стягнення присвячено положення ст. 32 КУпАП, відповідно до якої «Адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до п'ятнадцяти діб. Адміністративний арешт призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Адміністративний арешт не може застосовуватись до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до осіб з інвалідністю першої і другої груп» [1]. Аналіз положень ст. 32 КУпАП дозволяє виділити ряд недоліків, наявність яких ускладнює накладання стягнення у вигляді адміністративного арешту.

По-перше, наразі в КУпАП відсутнє поняття названого стягнення, що створює ілюзію простоти його застосування, хоча це покарання

є доволі суворим і на практиці передбачає не лише обов'язковість перебування у спеціально відведеному для цього місці (ізоляторі тимчасового тримання), але й застосування низки інших обмежень щодо пересування, спілкування, проведення часу. Тому вважаємо за доцільне доповнити ч. 1 ст. 32 КУпАП реченням такого змісту: «Адміністративний арешт – це поміщення порушника до ізолятора тимчасового тримання за місцем фактичного проживання або місцем реєстрації, що передбачає заборону вільного пересування, обмеження спілкування, контроль вмісту передач (посилок), заборону зберігання й використання окремих предметів, засобів чи речовин, обов'язковість дотримання розпорядку дня й можливість залучення до виконання простої некваліфікованої праці».

По-друге, наразі у ст. 32 КУпАП не вказано мінімального строку застосування адміністративного арешту, визначена лише його максимальна тривалість – 15 діб. Вважаємо, що така нечітка позиція законодавця є хибною. Виходячи з положень ст. 37 КУпАП [1], відповідно до якої строк адміністративного арешту обчислюється добами, вважаємо за доцільне визначити у ст. 32 Кодексу мінімальну тривалість цього покарання одну добу. Це дозволить, на наш погляд, не плутати адміністративний арешт як вид адміністративного стягнення, спрямований на покарання порушника з адміністративним затриманням як формою превентивної діяльності, обмежувальним заходом адміністративного примусу [6, с. 36].

По-третє, наразі навряд чи доцільно вказувати на той факт, що адміністративний арешт застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень. Власне, в Особливій частині КУпАП немає жодної норми, яка би передбачала це покарання як єдину санкцію. Тому питання про доцільність чи недоцільність застосування до порушника адміністративного арешту кожного разу має вирішувати суд, який повинен брати до уваги відомості про особу порушника, зміст і характер вчиненого протиправного діяння, його реальні чи можливі наслідки, потребу в ізоляції порушника від суспільства на певний час тощо.

По-четверте, наразі у ст. 32 КУпАП визначено обмежене коло осіб, до яких не можна застосовувати адміністративний арешт: вагітні жінки, жінки, що мають дітей віком до дванадцяти років, особи, які не досягли вісімнадцяти років, особи з інвалідністю першої і другої груп [1]. Але й цей перелік потребує коригування. Зокрема, доцільно визначити неможливість застосування адміні-

стративного арешту до осіб, які мають дітей віком до чотирнадцяти (а не дванадцяти) років, бо саме з цього віку дитина стає малолітньою і навіть може нести відповідальність за свою поведінку. Крім того, сам факт наявності малолітніх дітей не повинен бути «охоронною грамотою». Адже батьки можуть не проживати разом з такою дитиною, бути позбавлені щодо неї батьківських прав тощо. Тому порушник повинен не лише мати дітей відповідного віку, але й проживати разом з ними. Крім того, доречно заборонити застосування адміністративного арешту до осіб, які здійснюють догляд за дитиною з інвалідністю або за членом сім'ї, що потребує постійного стороннього догляду, оскільки такі категорії осіб є соціально вразливими й не можуть забезпечити собі відповідний догляд самостійно.

Незрозумілою є й позиція законодавця щодо неможливості застосування адміністративного арешту лише до жінок, які мають дітей відповідного віку. На жаль, практика показує, що є чимало чоловіків, які виховують дитину без матері й об'єктивно вони можуть виступати суб'єктами правопорушень, за вчинення яких суд може призначити покарання у вигляді адміністративного арешту. Зокрема, М.В. Співак відзначає, що таке стягнення не повинно застосовуватися до одиноких чоловіків, бо це є порушенням рівності чоловіків і жінок у деліктному провадженні [3, с. 183]. На наш погляд, обмежити можливість такого покарання лише щодо одиноких чоловіків недоречно. Адже батько може виховувати дитину без матері і в період її тимчасової відсутності через відрадження, хворобу, виробничі потреби тощо. Всі ці обставини мають бути встановлені судом і підтверджені документально. Не варто застосовувати це покарання й щодо осіб, які не виступають батьком чи матір'ю дитини віком до 14 років, але фактично забезпечують її догляд та виховання.

На наш погляд, обмеження на застосування адміністративного арешту мають стосуватися й осіб, які мають певні медичні протипоказання до застосування цього стягнення. Наприклад, мають важко виліковні захворювання, які передаються побутовим шляхом: туберкульоз, гепатити, короста та інші. Звісно, наявність відповідних хвороб має бути підтверджена медичними показниками. Адже спільне поміщення осіб, які є носіями інфекцій, що потребують тривалого лікування та є стійкими у зовнішньому середовищі в ізоляторах тимчасового тримання посягає на здоров'я інших осіб, які відбувають відповідне покарання, а також на здоров'я персоналу.

Наразі ст. 32 КУпАП містить заборону щодо застосування адміністративного арешту до інвалідів I та II груп. Це важливо, адже такі категорії осіб потребують постійної медичної допомоги та підтримки і догляду з боку інших. Тому доцільно передбачити неможливість застосування такого стягнення щодо тих, хто забезпечує відповідний огляд як за особами з інвалідністю I та II групи, так і за дітьми з інвалідністю. Крім того, зважаючи на той факт, що в Україні поняття «інвалід» замінене на поняття «особа з інвалідністю» [4], важливо відповідну заміну зробити і в положеннях ст. 32, вказавши, що адміністративний арешт не застосовується до осіб з інвалідністю I та II групи. Таке формулювання відповідає міжнародній практиці, концепції інклюзії та визнанню особистості людини, а не зосередженні на її фізіологічних чи психічних обмеженнях. Власне, зміна термінологічних формулювань, на жаль, не змінює стану здоров'я порушника, але допомагає уникати правових непорозумінь, сприяє захисту прав осіб з функціональними обмеженнями.

Наразі у ст. 32 КУпАП до категорій суб'єктів, щодо яких не може бути застосовано адміністративний арешт, не визначено військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Натомість вказівка на неможливість застосування відповідного покарання до вказаної категорії порушників міститься у ч. 1 ст. 15 КУпАП. Вважаємо, що ст. 32 КУпАП, як загальна норма, в межах якої визначаються умови накладання адміністративного арешту, має містити вичерпний перелік осіб, до яких це стягнення не може бути застосоване.

Важливо також забезпечити право на захист тих порушників закону, які досягли пенсійного віку. Оскільки перебування під адміністративним арештом може передбачати залучення до виконання окремих робіт, потрібно зважати на фізичну можливість особи їх виконувати. Адміністративне законодавство наразі містить обмеження щодо застосування громадських і суспільно корисних робіт до жінок, які старші 55 років і чоловіків, старших 60 років. Тому варто підтримати тих дослідників, які пропонують не визначати конкретний вік порушника, а пов'язати неможливість застосування відповідних покарань до осіб, які досягли пенсійного віку [5] та поширити такі обмеження і на застосування адміністративного арешту.

Підсумовуючи вище визначене, вважаємо за доцільне поділити на пункти частину 2 ст. 32 КУпАП і викласти її в такій редакції: «Адміністративний арешт не може застосовуватись до:

1) вагітних жінок, незалежно від термінів вагітності;

2) осіб, які мають дітей віком до чотирнадцяти років, проживають разом з ними й не позбавлені щодо таких дітей батьківських прав;

3) осіб, які на постійній основі чи тимчасово, на період відсутності батьків, забезпечують догляд та виховання дітей віком до чотирнадцяти років;

4) осіб, які здійснюють догляд за дитиною з інвалідністю або членом сім'ї, який за станом здоров'я потребує постійного стороннього догляду;

5) осіб, які мають медичні протипоказання, що підтверджені медичними висновками;

6) осіб, які досягли пенсійного віку;

7) військовослужбовців та прирівняних до них осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів».

Таке формулювання положень ч. 2 ст. 32 КУпАП дозволяє чітко визначати не лише перелік осіб, щодо яких адміністративний арешт не може бути застосований, але й умови застосування відповідних пунктів. Крім того, при такому формулюванні статті до неї простіше вносити зміни і доповнення.

Вище ми вже зазначали, що адміністративний арешт, як правило, не застосовується до осіб, які мають певні проблеми зі здоров'ям. Але законодавство наразі не визначає, як має вирішуватися питання, коли особа, яка відбуває покарання у вигляді адміністративного арешту, захворіла під час виконання цього стягнення. Загальний порядок відбування адміністративного арешту визначено у ст. 327 КУпАП, відповідно до якої «Осіб, підданих адміністративному арешту, тримають під вартою в місцях, що їх визначають органи Національної поліції. При виконанні постанови про застосування адміністративного арешту арештовані піддаються особистому оглядові. Строк адміністративного затримання зараховується до строку адміністративного арешту. Відбування адміністративного арешту провадиться за правилами, встановленими законами України» [1]. Як бачимо, цитована стаття фактично не має конкретики, оскільки КУпАП не визначає порядок дій в ситуаціях, коли з об'єктивних причин порушник не може відбути весь строк відповідного покарання. Як правило, це має наслідком застосування положень ст. 301 КУпАП, яка дозволяє органу, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, застосувати відстрочку виконання постанови на строк до одного місяця. Це

означає потребу повторного звернення до суду, перевантаження роботи судової системи тощо. Для уникнення таких ситуацій пропонуємо доповнити ст. 327 КУпАП частиною 4 такого змісту: «За наявності обставин, які ускладнюють або унеможливають виконання постанови про застосування адміністративного арешту, невідбута частина покарання може бути замінена штрафом з розрахунку одна доба адміністративного арешту – сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян без звернення до суду». Це дозволить зменшити навантаження на суди та не затягувати адміністративного процесу.

Варто відзначити й ще один недолік застосування аналізованого стягнення. Так, відповідно до ст. 326 КУпАП постановою про застосування адміністративного арешту виконується негайно після її винесення [1]. Це означає фактичну неможливість оскарження відповідної постанови, що суперечить положенням ч. 3 ст. 8, ч. 1 та ч. 2 ст. 55, п. 8 ч. 2 ст. 129 Конституції України. Тому у 2018 році Конституційний Суд України дійшов висновку, що положення ч. 1 ст. 294, ст. 326 КУпАП, якими передбачено, що постановою районного, районного в місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту набирає законної сили в момент її винесення та виконується негайно, є неконституційними. Зазначене обмеження конституційних прав не є пропорційним, обґрунтованим або суспільно необхідним та не узгоджується із принципом верховенства права [7]. Попри те, що факт неконституційності положень ст. 326 КУпАП було доведено ще у 2018 році, до сьогодні жодних змін і доповнено до названої норми внесено не було. Тому доречно змінити зміст ст. 326 КУпАП та викласти її в такій редакції: «Постанова районного, районного в місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту та арешту з утриманням на гауптвахті виконується негайно після її винесення, крім випадків оскарження такої постанови. Якщо постановою про застосування адміністративного арешту була оскаржена, її виконання відкладається на строк, призначений для такого оскарження і продовжується після залишення скарги без задоволення».

Висновки. Важливість належного правового регулювання застосування адміністративного арешту не викликає сумнівів. Адже накладання цього стягнення пов'язане з тимчасовим обмеженням низки конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема гарантованого частиною

першою статті 29 Основного Закону України [8] права на свободу та особисту недоторканність. Наразі це одна з найбільш суворих адміністративних санкцій, яка застосовується до порушника й передбачає його ізоляцію від суспільства на певний строк [9, с. 247].

Проте аналіз положень діючого КУпАП дозволив виявити окремі недоліки правового регулювання адміністративного арешту як виду стяг-

нення. Тому доцільно визначити сутність цього покарання, встановити мінімальний строк його тривалості (одна доба), чітко передбачити перелік осіб, до яких не може бути застосовано адміністративний арешт, а також передбачити можливість заміни невідбутої частини адміністративного арешту на штраф з розрахунку одна доба арешту дорівнює сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян штрафу.

Список літератури:

1. Кодекс про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 02.02.2026).
2. Шестак Л.В., Веремієнко С.В. До питання про доцільність застосування оплатного вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. *Право і суспільство*. 2017. №6. С. 144–148. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/6_2017/part_1/26.pdf
3. Співак М.В. Правила відбування адміністративного арешту: аналіз пропозицій до сучасного законодавства. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 1 (49). 2021. С. 182–188. URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2021/1/29.pdf>
4. Критерії встановлення інвалідності. URL: <https://moz.gov.ua/uk/kriteriyi-vstanovlennya-invalidnosti>
5. Шестак Л.В. Громадські роботи як вид адміністративного стягнення. *Право і суспільство*. 2018. № 2. С. 109–114. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/2_2018/part_3/23.pdf
6. Шевченко Н.Л. Правове регулювання адміністративного затримання. *Наукові записки*. Серія Право. 2021. Випуск 10. Спецвипуск. С. 35–37. URL: https://cusu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/10_spec_2021/35-38.pdf
7. Рішення у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ч. 1 ст. 294, ст. 326 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 23 листопада 2018 р. Справа № 1-12/2018(3911/15). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-18#Text>
8. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 02.02.2026).
9. Мкртчян Р.С., Стаднік М.О., Євменчук В.В. Поняття адміністративного арешту та особливості його застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 12. С. 244–247. URL: http://lsej.org.ua/12_2024/55.pdf

Shestak L. V., Veremiienko S. V. PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF THE APPLICATION OF ADMINISTRATIVE PENALTY IN THE FORM OF ADMINISTRATIVE ARREST (ART. 32 OF THE KUпAP).

The article analyzes the shortcomings of the legal regulation of administrative arrest as one of the most severe administrative penalties, characterized by a high level of restriction on the rights and freedoms of citizens. It was found that the essence and features of the application of this sanction are insufficiently revealed in the Code of Ukraine on Administrative Offenses. In particular, the article's current wording does not include a definition of administrative arrest, creating an illusion of simplicity in its application. The minimum duration of such an arrest is also not specified, and the list of individuals to whom this punishment cannot be applied does not meet contemporary needs.

The position on the expediency of expanding the list of persons to whom administrative arrest cannot be applied is substantiated. Specifically, it is proposed that this penalty should not be imposed on the following categories: 1) pregnant women, regardless of their gestational period; 2) individuals with children under the age of fourteen, who live with them and have not lost parental rights; 3) individuals who, either permanently or temporarily, provide care and upbringing for children under the age of fourteen during the absence of parents; 4) individuals who care for a child with a disability or a family member in need of constant external care due to health conditions; 5) individuals with medical contraindications confirmed by medical conclusions; 6) individuals who have reached retirement age; 7) military personnel and individuals equated to them, who are subject to disciplinary statutes.

It is proposed to legislate the possibility of substituting the unserved portion of the administrative arrest with a fine, calculated as one day of arrest equal to one hundred non-taxable minimum incomes of citizens. It is also important to ensure the procedural right to appeal the court's decision on the application of administrative arrest.

Keywords: *administrative arrest, administrative punishment, sanction, offender, legal regulation, cessation of offenses, administrative liability.*

Дата першого надходження статті до видання: 26.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026